

Iwona Grabczak (Muzeum Historii Kielc)

Ekspozycja i eksponaty na wystawie stałej „Z dziejów Kielc” oraz na wystawach czasowych w edukacji muzealnej

Działalność wystawiennicza muzeum powstaje w zupełnie nowych warunkach niż na przełomie XIX/XX w. Kuratorzy konstruując przestrzeń ekspozycyjną, zwracają uwagę nie tylko na poruszany temat, ale biorą pod uwagę grupę docelową, jaką jest określony typ odbiorcy. Muzeum to przestrzeń wyjątkowa, gdzie odwiedzający, niezależnie od swojego wykształcenia, doświadczenia i zawodu, ma wystawę zrozumieć, odczytać treści kryjące się na różnych poziomach wystawy. Odbiór ekspozycji powinien być na tyle przystępny, aby zwiedzający czuł się w placówce dobrze, żeby chciał jeszcze do muzeum wrócić. Placówki muzealne w swoich działaniach kładą duży nacisk na zadania edukacyjne i poznawcze, ale pamiętając jednocześnie, jak wymagający jest rynek turystyczny i jak wiele możliwości mają widzowie, wybierając sposób spędzania wolnego czasu. Wpłynęło to na działania muzeum, które stały się poniekąd instytucjami rozrywkowymi. Organizacja działalności wystawienniczej to główne zadanie każdego muzeum. Wyraża się ona w misji instytucji. Prezentowane są eksponaty, pamiątki pochodzące z kolekcji, zbiorów, które znalazły się w kręgu zainteresowania muzeum. To pierwszy etap, który z kolei wpływa na dalsze działania edukacyjne i promocyjne. Dobrze opracowane informatory i katalogi wystaw funkcjonują jako monografie i są podsumowaniem najnowszych ustaleń na temat prezentowanych zabytków¹. Obecnie czynniki ekonomiczne wpływają na to, że traktujemy muzeum jako instytucję, która powinna zarabiać, i to szczególnie wystawa jest tym wydarzeniem-działaniem, która powinna przełożyć się na dochód. W działalności Muzeum Historii Kielc wystawy możemy podzielić na stałe i czasowe. Coraz większą popularność zyskują wystawy planszowe (bez oryginalnych eksponatów), które wychodzą poza granice muzeum, zajmują miejsce w przestrzeni miasta czy choćby centrum handlowego. Ze względu na rozwój nowych technologii coraz częściej pojawiają się wystawy wirtualne w internecie². Adresowane są do publiczności, mają zainteresować, przekazać określone treści oraz edukować. Budowa każdej wystawy to opowieść ze wstępem, rozwinięciem i zakończeniem. Główna oś, na której powinna być skupiona uwaga, to eksponaty. Umieszczane są w przestrzeni w sposób przemyślany,

1 L. Manovich, *Ku archeologii ekranu komputerowego*, w: *Widzieć, myśleć, być. Technologie mediów*, red. A. Gwóźdź, Kraków 2001, s. 168.

2 Tamże, s. 170

jedne posiadają rozbudowany komentarz, w formie tradycyjnej (podpisy, tablice), ale inne coraz częściej mają obudowę multimedialną. Zastosowane są nowoczesne technologie gdzie wykorzystuje się pokazy zdjęć czy niezwykłą aranżację. W praktyce muzealnej są instytucje, gdzie komentarz dominuje nad oryginalnymi artefaktami, ale instytucje takie wciąż należą do mniejszości. Sytuacje takie wynikają z jednej strony z braku wystarczającej ilości oryginalnych eksponatów, wysokich kosztów związanych z ich ekspozycją (konieczność zapewnienia należytych warunków konserwatorskich)³

Ekspozycja, czyli sposób prezentowania obiektów w muzeach, ściśle związana jest z rozwojem muzealnictwa. Rodzaj ekspozycji muzealiów zależy od wielu czynników, m.in. od położenia placówek, warunków lokalowych, uwarunkowań historycznych, a także determinantów ludzkiej percepcji. Barbara Fash Charles dzieli wystawy na trzy podstawowe kategorie: te, w których artefakty są sprawą pierwszorzędną, następnie takie, w których dominująca jest sama koncepcja, i takie, w których eksponaty służą wyrażeniu pewnej idei⁴. Z muzeum narracyjnym związana jest druga i trzecia kategoria. W przypadku drugim, kiedy najważniejsza jest koncepcja, artefakty tracą na wartości i nie dominują w przestrzeni nad pozostałymi elementami. W trzeciej sytuacji najbardziej cenne eksponaty traktowane są z pietetyzmem, podczas gdy inne służą wyrażeniu koncepcji i przekazaniu pewnych informacji. W obu tych przypadkach charakterystyczne jest zastosowanie bardzo dużej liczby elementów wystawy, do których oprócz artefaktów można zaliczyć fotografie, mapy, tablice tekstowe, plakaty, nagrania, ekrany, filmy, gabloty oraz elementy dekoracyjne⁵. Piotr Unger pisze, że zasadniczym środkiem przekazu stosowanym przez wszystkie muzea jest eksponat, czyli zabytek lub dokument związany z konkretną działalnością człowieka w przeszłości. Rolę informacyjną odgrywają jednak nie pojedyncze przedmioty znajdujące się w salach muzealnych, lecz odpowiednie ich zespoły utworzone zgodnie z założoną z góry myślą przewodnią i według pewnych zasad – czyli ekspozycja muzealna. Na tę ekspozycję składają się nie tylko eksponaty, ale i wystrój architektoniczno-plastyczny oraz wiele materiałów pomocniczych. ⁶Wystawa w muzeum narracyjnym jest kompilacją materiału, w którym suma robi większe wrażenie niż poszczególne jej części. Sam obiekt – artefakt, który dany jest nam w sposób realny, reprezentuje przeszłość we współczesności, ale jednocześnie prezentuje się go w taki sposób, żeby pozbawić go wieloznaczności i nadać mu potrzebne znaczenie.

Termin ekspozycja używany jest wymiennie z określeniem wystawa⁷.

3 J. Kaczmarek, *Muzeum jako przestrzeń sztuki, pamięci i dialogu, przypadek najmniejszego muzeum świata*, „Pogranicze. Studia Społeczne” 2018, t. 34, s. 48.

4 Tamże, s. 50.

5 J. Kargul, *Upowszechnianie, animacja, komercjalizacja kultury. Podręcznik akademicki*, Warszawa 2012, s. 231.

6 Tamże, s. 240

7 G. Żuk, *Edukacja muzealna i nowe media*, w: *Animacja działań kulturalnych – wyzwanie współczesności*, red. Małgorzata Latoch-Zielińska, Warszawa 2010, s. 100.

Muzeum Historii Kielc mieści się w kamienicy wybudowanej w połowie XIX w. na placu zakupionym w 1843 r. przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie. Podpiwniczona, jednopiętrowa kamienica z piętrową oficyną od podwórza, posiadała klasycyzującą, jedenastoosiową fasadę z wejściem na osi budynku. W 1913 r. stała się siedzibą powołanego w Kielcach w 1908 r. Muzeum Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, należącego wraz z bogatą biblioteką do kieleckiego oddziału PTK. W tym miejscu Muzeum PTK prowadziło działalność do 1943 r., kierowane kolejno przez kustoszy Tadeusza Szymona Włoszka i Sylwestra Kowalczewskiego⁸. W 2004 r. rozpoczęto remont, a 30 października 2006 r. obiekt przekazano do użytkowania powołanemu przez Radę Miasta Muzeum Historii Kielc. W Muzeum Historii Kielc od początku jego działalności wykorzystywano przestrzenie do działalności wystawienniczej. Wystawa stała umieszczona jest na pierwszym piętrze kamienicy. Składa się z ośmiu pomieszczeń. Ekspozycja nosi tytuł „Z dziejów Kielc” i przekazuje nam wiedzę o mieście średniowiecznym, Kielcach należących do biskupów krakowskich (do końca XVIII w.) oraz stolicy regionu w XIX i XX stuleciu. Warto zobaczyć makietę chaty średniowiecznych mieszkańców osady, najstarszą pieczęć miejską, mundury oficerów stacjonujących w Kielcach pułków, stare malowidła przedstawiające widoki miasta, pamiątki z rodzinnych strychów i szuflad⁹.

Wśród wystaw czasowych warto zwrócić uwagę na wystawę poświęconą Jadwidze Trzcińskiej. Na wystawie zaprezentowano prace z zakresu malarstwa, grafiki i rysunku. W najmniejszym pomieszczeniu została odtworzona pracownia artystki z oryginalnymi przedmiotami z domu i pracowni. Po wejściu do niego zwiedzający mogli wczuć się w proces twórczy, jaki towarzyszył artystce w trakcie powstawania prac.

Odmienny charakter miała wystawa jubileuszowa „Przez pokolenia – scenografie i ich twórcy”, która została przygotowana z okazji jubileuszu 60-lecia Teatru Lalki i Aktora „Kubus” w Kielcach. Niezwykła aranżacja zamieniła przestrzeń muzealną w teatralną. W salach Muzeum Historii Kielc pojawiły się prace wielu scenografów współpracujących z „Kubusiem”, projekty Urszuli Kubicz-Fik i Alicji Kuryło, prace Alexandra Andrzeja Łabińca. Obok projektów scenografii na wystawie pokazano lalki dające możliwość animacji: klasyczne kukły, jawajki, marionetki, lalki oparte na technice lalek sycylijskich. Wystawie towarzyszył bogaty program edukacyjny; liczne spotkania i warsztaty animacyjne. Ciekawym rozwiązaniem, które zastosowano na wystawie „Rodziny kieleckie. Fijałkowscy”, było odtworzenie pracowni pana Leopolda Fijałkowskiego. W pracowni uczestnicy mogli zeszlifować wybrane przez siebie kamienie i z taką „pamiątką” opuścić wystawę. Każde z powyższych rozwiązań pozwalało na wprowadzenie uczestnika w arkana pracy: artystki malarki, lalkarza czy osoby zajmującej się tworzeniem pięknych kamieni.

8 „Z Dziejów Kielc”. *Stala wystawa historyczna*, Kielce 2009, s. 5.

9 Tamże, s. 4.

Wystawa powinna mieć właściwą aranżację i komentarz, ale przede wszystkim w odpowiedni sposób pokazać eksponaty. Każda w zasadzie wystawa używa specjalną aranżację plastyczną, która nawiązuje do tematu, ale też potęguje jej przekaz. Dawniej to przedmioty zdobiły pomieszczenia, dziś wnętrza muzeów przekształcane są tak, aby jak najlepiej zaprezentować eksponaty. Powstają filmowe scenografie, zachęcające odwiedzających do nowej rzeczywistości. Te triki filmowe, dzięki swej nowej atrakcyjności dają znanym już pomieszczeniom walor nowości i niezwykłości. To także jest narzędzie służące ponownemu zaproszeniu publiczności do tego samego miejsca – muzeum. Wystawy organizowane przez muzea to najczęściej duże przedsięwzięcia i wydarzenie medialne. Wymagają skoncentrowania przygotowań merytorycznych i organizacyjnych, wnikliwych poszukiwań, naukowych dociekań, pomysłowości pracowników muzeów i są bardzo czasochłonne. Przy planowaniu ekspozycji szczególną uwagę zwraca się na odpowiednie zabezpieczenie eksponatów przed niewłaściwym i nieprzewidzianym zachowaniem zwiedzających. Atrakcyjność wystawy to nie tylko oryginalne pamiątki, nie wszystkie prezentowane przedmioty to dobra kultury, zabytki, muzealia – chronione przepisami prawa. W praktyce muzealnej kuratorzy sięgają po przedmioty, które są uzupełnieniem czy też dopełnieniem ekspozycji, prezentowane mogą być również współczesne kopie dzieł sztuki i zabytków, wykonane na potrzeby konkretnej wystawy.¹⁰

Na ekspozycji stałej oraz na wystawach czasowych Muzeum Historii Kielc komisarze wystaw przy współpracy plastyków stworzyli całościowe, koncepcje. Dotyczyły one nie tylko samej wystawy, jej aranżacji, ale także katalogów, gadżetów, materiałów edukacyjnych. Autorzy korzystali z różnych rozwiązań, aby główne wątki danej wystawy miały właściwy akcent. Elementy wykorzystywane do tworzenia opowieści to, m.in.: panele ściennie, gabloty, witryny, ekrany, podwyższenia, podesty, powiększenia, wydzielanie odrębnych przestrzeni na salach wystawowych poprzez różne systemy wystawiennicze. Odtworzenie wnętrza prywatnego domu modlitw Herszla Zagajskiego było możliwe poprzez powiększenie fotografii oraz wydzielenie właściwej przestrzeni na wystawie „Wizerunek miasta” w 2015 r. Dzięki takiemu zabiegowi zwiedzający miał możliwość znaleźć się przez chwilę we wnętrzu budynku, niedostępnego na co dzień. W świat scenografii zapraszała na swojej wystawie Malwina Chabocka. Rozwiązania zastosowane przy organizacji przestrzeni muzealnej wprowadziły odbiorców w twórczy świat. Prace artystki umieszczone we wnętrzach tekturowych pudeł, zapraszały do spojrzenia w głąb. Pracownia zatrzymana w trakcie procesu twórczego pokazywała kolejne etapy tworzenia projektów.

Przy gromadzeniu zbiorów muzealnych oprócz zakupów i przekazów od rozmaitych instytucji znaczącą rolę odgrywają prywatni darczyńcy. Dzięki mieszkańcom Kielc zbiory są zasobniejsze. Przekazują oni pamiątki rodzinne, dokumenty,

10 R. Pater, *Edukacja muzealna dla dzieci*, Alternatywne przestrzenie, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2013, nr 4, s. 68, 69.

stare fotografie, elementy wyposażenia domów i mieszkań. Zbiory sztuki obejmują malarstwo, grafikę i rysunek, rzeźbę oraz rzemiosło artystyczne. Najwcześniejszy okres dziejów miasta ilustrują znaleziska archeologiczne. Pozyskano je w wyniku badań archeologicznych na placu św. Wojciecha, przeprowadzonych w latach 2006 i 2007. Do muzeum trafiły datowane na XVIII w. medaliki, pierścionki miedziane i koraliki¹¹.

Do aranżacji przestrzeni muzealnej w muzeum korzysta się z gablot, które służą do ochrony obiektów oraz do ich ekspozycji. Są one elementem ekspozycji muzealnej. Funkcja gabloty to prezentowanie obiektu zgodnie z potrzebami zwiedzających oraz intencji urządzającego wystawę¹². W szerszym znaczeniu rola gabloty jest znacznie istotniejsza – ocala ona eksponat od zapomnienia. Prezentowany przedmiot dzięki wycofaniu z obiegu użytku codziennego i odebraniu mu jego pierwotnej funkcji przestaje być przedmiotem kultu, ubranie oraz zbroja przestają być noszone, a naczynia tracą swoją wartość użytkową. Stają się one obiektem, który, aby nie ulec zniszczeniu przez czas, zużycie i dotyk, oddzielany jest od publiczności przezroczystą taflą, która zabezpiecza go, ale jednocześnie eksponuje.

Wojciech Gluziński traktuje ekspozycję muzealną jako strukturę dwuwarstwową: jedną warstwę tworzy rzeczywistość ekspozycji muzealnej, drugą treści merytoryczne. Nośnikami wartości merytorycznych są eksponaty i stosunki przestrzenne pomiędzy nimi.

Badacze wyróżniają wiele rodzajów gablot: m.in. wolno stojące, wiszące, przyściennne, ściennne, pionowe, poziome, są gabloty zaopatrzone w dodatkowe szuflady, schowki lub inne przydatne elementy. Rodzaje gablot muzealnych zależnie od aktualnie panującej mody w meblarstwie i architekturze wnętrz ulegają ciągłym

Il. 1. Wystawa pamiątek kolejowych w gablocie w holu muzeum

11 M. Kolasa, *Dary i nabytki Muzeum Historii Kielc w latach 2006–2008*, „Studia Muzealno-Historyczne” 2009, t. I, s. 439, 440.

12 L. Manovich, *Ku archeologii...*, s. 168.

zmianom. Każda z nich podlega dwóm zasadniczym wymogom: użytkowemu i estetycznemu. Bardzo ważne jest, aby gabloty łatwo dało się przenosić, magazynować, konserwować i ewidencjonować¹³.

Gabloty na ekspozycji stałej wykorzystywane były m.in. do prezentacji zrekonstruowanego naczynia ceramicznego wewnątrz chaty w osadzie przy kościele św. Wojciecha. Zbiór złożony z eksponatów związanych z historią Kielc przedlokacyjnych i wczesnośredniowiecznych w postaci narzędzi kamiennych, biżuterii, siekier żeliwnych czy denarów ze skarbu srebrnego pochodził z Małogoszcza z XI w. Pamiątki te umieszczone w gablotach przykrytych szklanymi kubikami cieszą się dużą popularnością w działaniach edukacyjnych. Wykorzystywane są do realizacji tematów adresowanych dla przedszkolaków, uczniów szkół podstawowych: legenda o początkach miasta, poszukiwania archeologiczne. Muzeum gromadzi również dawne stroje (codzienne, odświętne, służbowe) i rozmaite elementy ubioru. Wśród nich pięknie prezentuje się zwłaszcza suknia ślubna z 1936 r. Została ona umieszczona w gablocie szklanej stojącej.

W gablocie narożnej podświetlanej znajduje się zbiór pamiątek z okresu II wojny światowej. Ta forma ekspozycji przyciąga uwagę zwiedzających. Są tam m.in. okupacyjny tłok pieczętny z dworca kolejowego w Kielcach, maszyna do pisania używana w czasie okupacji przez ruch oporu, order *Virtuti Militari* i Krzyż Walecznych

Il. 2. Eksponaty z II wojny światowej w gablocie pionowej, oświetlonej

13 A. Gwóźdź, *Kultury ekranów*, w: *Wiek ekranów. Przestrzenie kultury widzenia*, red. A. Gwóźdź, P. Zawojski, Kraków 2002, s. 15.

nadane plut. Marianowi Kosierkiewiczowi za obronę Modlina we wrześniu 1939 r. Eksponaty z tego zbioru służą do przedstawienia tematów: Kielce w okresie okupacji hitlerowskiej, życie codzienne w czasie okupacji niemieckiej, historia mniejszości żydowskiej w Kielcach. Pamiątki te biorą udział w projekcie Historyczne spotkania z mniejszościami realizowanym w muzeum od 2009 r. Zdigitalizowane zbiory poświęcone tej tematyce w postaci prezentacji są pokazywane podczas spotkań poza muzeum. Zajęcia odbywają się w placówkach szkolnych oraz w zaprzyjaźnionych instytucjach.

Ważnym elementem ekspozycji jest ekran projekcyjny. Nikogo nie dziwi jego obecność w domach, szkołach, środkach transportu, instytucjach prywatnych i publicznych. Korzystają z nich także kuratorzy, aby w odpowiedni sposób zorganizować przestrzeń muzealną, która do tej pory zarezerwowana była wyłącznie dla eksponatów umieszczonych w gablotach¹⁴. Gablota ogranicza rolę widza wyłącznie do osoby oglądającej eksponat, natomiast możliwość korzystania z ekranu sprawiła, że osoba zwiedzająca aktywnie kształtuje przestrzeń, która ją otacza. W tym miejscu zachodzi podstawowa różnica między odbiorem gabloty, a ekranu – „ruchomy obraz” powoduje, że zwiedzający nie jest tylko obserwatorem, a zostaje wprowadzony w świat iluzji. Filmy, nagrania mają zupełnie inne wartości, przenoszą odbiorcę do wirtualnej rzeczywistości, która pozwala przeżywać i wpływa na różne emocje¹⁵.

W gablocie znajdują się pamiątki – cenne przedmioty, które zostały pozbawione funkcji użytkowej, ale ciągle posiadają wartość. Treści, jakie prezentuje ekran, mają wartość tylko w kontekście konkretnej wystawy, często jest to jeden z elementów, który dodatkowo może być wprowadzony, aby zaakcentować wybrane wątki. Ekrany – filmy tworzą swoiste okna na świat, przez które nie można się wychylić fizycznie, ale można to zrobić mentalnie. Ekran umożliwia wniknięcie w drugi świat, a jego umieszczenie na wysokości oczu stwarza wrażenie zatopienia się w wirtualnej rzeczywistości. Stan taki może trwać do momentu, dopóki ktoś albo coś nie zakłóci projekcji i widzowi nie zostanie uświadomiona rama ekranu. Ekrany „powiększają” przestrzeń, ponieważ po uruchomieniu umożliwiają one wysłuchanie muzyki, opowieści, dzięki czemu, jak zauważa Ico Migliore: „Z tej małej przestrzeni wchodzimy potem w coraz szerszy świat”¹⁶.

Zastosowanie multimedialnych rozwiązań w muzeach daje zwiedzającym poczucie samodzielności, to on decyduje, które elementy wybierze, które uruchomi, a które pominie. Nie jest już tylko biernym obserwatorem, ma głos decydujący na przebieg swojej wizyty w muzeum. Levinson uważa, że przyglądając się tekstom na

14 A. Wilińska, Współczesne muzea narracyjne, praca magisterska, Uniwersytet warszawski 2014, s. 37, <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/9276/A.%20Wili%C5%84ska%2c%20Wsp%C3%B3%C5%82czesne%20muzea%20narracyjne.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, dostęp 15.09.2020.

15 R. Pater, *Uczyć się przez całe życie w muzeum, z muzeum i poprzez muzeum*, w: *Muzea i uczenie się przez całe życie*, red. P. Pajewski, Warszawa 2013, s. 10.

16 A. Wilińska, *Współczesne muzea...*, s. 18.

ekranach komputerów, można je analizować jako nowy rodzaj książek, w których czytelnicy mogą prowadzić dialog z autorami. Jeśli autorzy i ich czytelnicy znajdują się w społeczności sieciowej, to książki dosłownie połączone są dzięki uniwersalności z nieograniczoną liczbą nowych publikacji. Ilość informacji na urządzeniach multimedialnych jest duża, podana jest w różnej formie – są to zarówno pokazy, materiały audio, fotografie, plakaty, teksty dokumentów, opisy, ale i same dekoracje, użyty kolor czy koncepcja rozmieszczenia materiałów – wszystko to niesie pewne treści¹⁷.

Odbiorcy podczas poznawania ekspozycji napotkawszy dużą ilość tekstu, przestają wybierać ją na poziomie edukacyjnym, a robią to już tylko w sposób estetyczny. Ekrany oglądane są wtedy niczym pewne artefakty. Powtarzają się sytuacje, że osoby przychodzą do muzeum po relaks i rozrywkę lub jest to kolejne miejsce ich wycieczki i mają bardzo ograniczony czas i siły na zapoznanie się z ekspozycją. Zwiedzający w takim momencie nie korzystają w pełni z całej wystawy¹⁸. Na stałej ekspozycji „Z dziejów Kielc” są multimedia, np. odtwarzacze mp3, z których możemy wysłuchać nagrań głosu Józefa Piłsudskiego z 1924 r. czy pieśni legionowych. W trzech punktach zostały umieszczone ekrany, na których zwiedzający może zobaczyć filmy: *Marsz śladami Pierwszej Kompani Kadrowej* z 1926 r. (film odnaleziony w Archiwum w Estonii) czy fragment kroniki filmowej, dokumentujący wejście żołnierzy radzieckich do Kielc 15 stycznia 1945 r. Ekrany dają możliwość zaprezentowania unikatowych fotografii, map z danego okresu historycznego.

Wprowadzenie ekranu wywołało liczne zmiany, które dokonały się w muzealnictwie w ostatnich latach. Jeżeli można dotknąć zimnej powierzchni monitora, to odbiorcy oczekiwali także i innych zmian. Przestrzeń muzealna została dostosowana do umieszczenia w nich ekranów, które dzisiaj mogą być zarówno bardzo małe, jak i wielkie, takie jak ekrany sieciowych kin. Otoczenie stało się bardziej przyjazne dla odbiorcy. Wprowadzenie ekranu wpłynęło także na sam sposób zwiedzania muzeów. Przede wszystkim został ograniczony udział osób trzecich, przewodnik, który do tej pory wprowadzał odbiorców w treści ukryte na ekspozycji, został odsunięty na inny plan.

Obecnie muzea są też miejscami rozrywki, które stale wzbogacają swoją działalność, dzięki czemu przychodzą do nich nie tylko zwiedzający zainteresowani samą ekspozycją, ale także ludzie chcący przyjemnie spędzić czas. Dużym zainteresowaniem wśród odwiedzających muzeum cieszą się przedmioty będące wytworem rodzimego rzemiosła i przemysłu.

W jednej z sal muzeum, w zaaranżowanej łazience państwa Trzecińskich znajduje się wyposażenie pochodzące z ich domu z ulicy Mazurskiej: wanna, sanitariaty z drewnianą deską sedesową, urządzenie do froterowania podłogi, lustro oraz półkę na kosmetyki. Łazienka pokazuje odbiorcy, jak wyglądało to wnętrze w kieleckich zamożnych domach w latach 30. XX. Przestrzeń tę oraz eksponaty zgromadzone

17 P. Levinson, *Miękkie ostrze. Naturalna historia i przyszłość rewolucji informacyjnej*, Warszawa 1999, s. 249.

18 A. Wilińska, *Współczesne muzea narracyjne*, s. 23.

w niej wykorzystujemy w działalności edukacyjnej przy realizacji tematyki związanej z omawianiem historii miasta „Kielce na drodze ku niepodległości”. Pamiątki rodzinne stanowią punkt wyjściowy do poznania życia i twórczości jednej z przedstawicielek rodziny Trzczińskich – kieleckiej artystki Jadwigi Trzczińskiej.

Odtworzony kącik krawiecki związany jest z historią przełomu XIX i XX w. Możemy tam rozpoznać urządzenia, z których korzystali rzemieślnicy w swoich pracowniach. Na pierwszy plan wysuwa się maszyna Singer z napędem nożnym, w rogu umieszczona jest drewniana deska do prasowania. Osobnym zbiorem eksponatów są przedmioty związane z pracą krawca, jak: napaśtek, nożyczki, nici, guziki. Zestaw żelazek: z duszą, na paliwo, elektrycznych, dopełnia widok pra-

Il. 3. Wyposażenie zakładu krawieckiego

cowni. Kolorytu dodają wykroje ubiorów damskich z przełomu XIX/XX w.

Od początku funkcjonowania muzeum do ekspozycji wykorzystywane są także przestrzenie w holu. To pierwszy obszar, na który napotyka zwiedzający. Dwie stojące, oświetlone gabloty wykorzystywane są do prezentacji tematyki okolicznościowej. Gabloty te dzięki swojemu umiejscowieniu przyciągają uwagę. Często ich zawartość stanowi zapowiedź wystawy czasowej. Tak było w trakcie wystawy „100 lat Huty »Ludwików« w Kielcach” – część eksponatów w postaci porcelany sygnowanej logo zakładu zapraszała i zachęcała do zwiedzania całej wystawy. W związku z pozyskiwaniem nowych zbiorów nabytki bardzo często pojawiają się w gablotach w holu. Tak było w 2020 r., kiedy powstała mała wystawa kolejowa.

Osoby zainteresowane historią kolejnictwa mogły zapoznać się ze zbiorami: fotografiami, dokumentami, akcesoriami kolejarza. Proponowane ekspozycje skierowane są do różnych grup społecznych i zawodowych.

W ramach Kieleckich Dni Książki Historycznej w 2019 i 2020 r. przestrzeń ta została wykorzystana do prezentacji wydawnictw. Dało to możliwość pełniejszego zapoznania się z bogactwem oferty. Gabloty te także służą do reklamy bieżącej działalności muzeum. Podczas licznych spotkań historycznych, spotkań ze świadkami historii, prezentujemy w tym miejscu czasowo pamiątki związane z ich życiem zawodowym, prywatnym czy twórczym. Podczas spotkań z Sybirakami *Pamiętamy o Sybirakach – kieleckie historie* w gablotach zaprezentowana została symboliczna wystawa poświęcona tematyce zsyłek na Syberię. W salach muzealnych można było zobaczyć wybrane obrazy z twórczości Ottona Grynkiewicza oraz pamiątki ze zbiorów Muzeum Historii Kielc. Podsumowując, należy pamiętać że wystawa – przestrzeń muzealna – może być pewną propozycją, własną próbą prezentacji danej historii. Treści, hasła, przesłanie, z którymi kuratorzy chcą dotrzeć poprzez wystawę do odbiorcy, muszą posłużyć się nie tylko samymi przedmiotami – eksponatami, ale także elementami oprawy wystawowej: przestrzenią, światłem, eksponatami zastępczymi, ekranami, tekstami podpisów i komentarza itp.¹⁹ Wszystkie te elementy tworzą spójny przekaz, którym będzie wystawa. Wykorzystując środki dostępne w Muzeum Historii Kielc, scenariusz wystawy, działania organizacyjne, sprzęt wystawienniczy: gabloty, witryny, plansze, ekrany, nagrania, rekonstrukcje, prace kuratorów, plastyków powstają aranżacje wystawowe, które w swoich założeniach mają przenieść odbiorcę w daną epokę czy pewną historię. Programy towarzyszące wystawom: spotkania, spacer, wydawnictwa, mają być sygnałem dla odbiorcy – widza, o jakie główne wątki chodziło twórcom projektu. Bardzo często zwiedzający, uczestnicy ekspozycji mają swoją propozycję spojrzenia na daną rzeczywistość. Dla muzealnika ważne jest, aby wystawa, która posiada potencjał edukacyjny, „uczy” zwiedzających, nie pozostała obojętna.

19 A. Gwóźdź, *Elektroniczne przestrzenie widzenia*, „ER(R)GO. Teoria – Literatura – Kultura” 2002, nr 2 (5), s. 29.

Iwona Grabczak (Kielce History Museum)**The role of display and exhibits at the permanent exhibition entitled “History of Kielce” and temporary exhibitions in museum education**

The article deals with display and the arrangement of exhibitions organized at the Kielce History Museum. The elements used for the exhibition (showcases, shop windows, screens) were discussed. Each of them plays important roles to meet the curator's expectations regarding the presentation of specific tasks of the exhibition. These activities provoke different reactions and reflections among visitors. The educational, informational and aesthetic purposes of the exhibition require an appropriate medium. The combination of the content, idea and main message of the exhibition together with the elements used to create it contributes to the overall dimension of the exhibition's message.

Keywords: museum, museum education, Kielce